

KÄO-JAANI AJAJA ON SELGUNUD!

EESTI Loodus

Populaarteaduslik ajakiri. Ilmunud 1933. aastast. 6,90 €

Juuli-august 4/2024

RAVIMTAIMED

õige aeg koguda
drooge

KAMPERRIISIKAS

aasta seen on
meeldiva lõhnaga

VARJUMETSAD

nahkhiired
vajavad elupaiku

LOODUSANNID

korjakem marju ja
muid saadusi!

- 2 TOIMETAJA VEERG:**
MARTIN TIKK
- 3 SÕNUMID**
- 8 UUS ALGATUS:** Eesti tuleohukaardid uuenevad
- 10 SEIK:** Saja-aastases aias laine-
tab õitemeri. JUHANI PÜTTSEPP
- 12 MAAILMA RAHVAD:**
Viimased kütid-korilased
- 14 LOODUSE ANNID:**
Meie metsamarjad
püsivad au sees
TAIMI PAAL kiidab metsade
marjarikkust ning annab soovi-
tusi, mil moel sellest paremini
osa saada
- 20 LOODUSE ANNID:**
mesi
- 22 AASTA LIND:** Kägu Eesti kirjan-
duses: oraaklist Käo-Jaanini
ELLE-MARI TALIVEE tõdeb, et
kägu on meie kirjanduses väga
tuntud tegelane: üks selle põh-
jusi on kindlasti käo imeline hääl
- 26 TEGUTSE TEADLIKULT:** Kogu
loodusannid koduapteeki
MARTIN TIKK jagab ravimtaime-
de kogujatele soovitusi, mida ja
kuidas praegusel hooajal endale
koju varuda
- 30 AASTA PUU:** Millised on Eesti
suurimad tammed?
HENDRIK RELVE annab ülevaate
tammede esikümnest: kus kas-
vavad Eestis suurima ümber-
mõõduga tammed?
- 36 AASTA SEEN:**
Kamperrisikas
IRJA SAAR tutvustab nii aasta
seent kui ka tema lähemaid
sugulasi, samuti seente süste-
maatika eripärasid
- 40 AASTA SAMMAL:**
Roheline kõrv maapinnal
NELE INGERPUU ja KAI VELLAK
paluvad teada anda tänavuse
aasta sambla leiukohtadest: liik
on küllaltki tavaline ja lihtsasti
äratuntav
- 44 NAKKHIRED:**
Varjumetsad
MATTI MASING muretseb vana-
de varjuliste metsade vähene-
mise pärast, sest sellised elupaia-
gad on hädavajalikud mitmele
nahkhiireliigile

Foto: Agne Rääbis

Foto: Matti Maasing

Foto: Arne Ader / loodusemees.ee

- 46 INTERVJUU:**
Looduse taastamise määrus
aitab elul edasi kesta. Kumari
preemia laureaadi, looduskaitse-
ja ALEKSEI LOTMANIGA vestel-
nud TOOMAS KUKK
- 52 POSTER:**
AVOR JÄRVE
- 54 SADA RIDA EESTI LOODUSEST:**
Lugu läbipaistvast veest ja palli-
dest, millega mängida ei saa.
KADRI VALNER
- 56 EESTI KIHELKONNAD:**
lisaku kihelkond: kriivad, polu-
vernikud ja rahvuspark
- 64 TUNNE LOODUST:** Tagasihoidli-
kud haruldused võtmeheinad
MEELI MESIPUU heidab pilgu
sõnajalgtaimede perekonnale,
mille liigid on kõik Eestis kas
väga haruldased või harva leita-
vad
- 68 RAJAKAAMERA LOOD:**
Hall-kärbsenäppide kaks esi-
mest elunädalat
- 70 LOODUSKAITSE AJALUGU:**
Meenutades Veljo Rannikut
- 72 PANIN TÄHELE:**
Eesti kõrgeim kadakas
- 74 RAAMATUD**
- 76 IN MEMORIAM:**
VILMA KUUSK, ARNE KIVISTIK
- 78 LIHTNE KÜSIDA**
- 79 RISTSÕNA**
- 80 SÜNNIPÄEVAD**

ESIKAANEL:
Karupoeg
ja võililled

Kaanefoto:
Remo
Savisaar

SUVI

PURKI JA KAPPI!

On teada, et mets on vaese mehe ait; inimesed oskavad looduse rikkusi hinnata ja vajadust mööda enda kasuks rakendada. Muidugi tasub looduse ande enda huvides kasutada, kuid seda tuleb teha mõistlikult.

Aupaklikkus loodusandide vastu on loodususu järgijaid kaua saatnud. Nii oli kombeks anda osa saagist loodusele tagasi: lasta vette tagasi suured kalad või puistata peotäis marju metsa alla. Kindlasti ei tohi ahneks minna.

Enne metsa minekut on hea teda tervitada ja midagi loodusele anda. Seda nimetatakse tõivuks. Nii on andmine ja võtmine rohkem tasakaalus.

Õnneks on korilus tänini moes. Tavalisemad metsamarjad jõhvikad, pohlad, mustikad, sinikad, murakad, maasikad ja vaarikad täidavad inimeste korve. Taimi Paali artiklist saab lähemalt teada, kust ja millal neid korjata ning miks see kõik tervisele kasulik on.

Marju korjates tasub mõelda, kuidas seda suvist energiat talletada pimedamaks ja külmemaks ajaks nii, et enda korjatud vitamiinisaadusi jaguks järgmise hooajani. Veel parem, kui need on korjatud endale erilisest kohast, siis annab kogutu topeleenergiat.

Loodusest võime saada turgutust oma tervisele. Mitmesugused ravimtaimed aitavad kergemate tervisemurede korral. Tähtis on teada, missugust taimeosa ja mismoodi ravimiseks kasutada. Ühtaegu aitab loodus puhata ning otsida näiteks võtmeheinu või käo kukkumise järgi ilma ennustada.

Kui kõht täis ja tervis korras, on hea tegeleda vaimu tugevdamisega. Kui päeval ajal metsas jalutamine on liiga igavaks muutunud, saab seigelda varjumetsades – seal, kus nahkhiired ennast kõige paremini tunnevad. Need on peamiselt vanad kuused, haavad, kased, lepad ja sara-puud, mida väikeste laikudena hõredama metsa kõrval leidub. Kui endast vähegi oleneb selliste metsade säilimine, siis tasub nad jätta saagimata.

Üks omapärane ja tuntud loodussaadus on mesi – suhkrurikas magusaine, mille valmistamise kunsti oskavad meemesilased, keda on üle 25 alamliigi. Läbi aegade on nad olnud inimesele olulised.

Nüüd on suvi käes ja loodusannid järjepanu valmimas. Korja peale teadaolevate marjade ja ravimtaimede ka neid, mis nii tavalised ei ole.

Näiteks Euroopa ravimiamet on uurinud 170 liiki taimi, millest 160 peetakse traditsiooniliselt kasutatavaks. Enne metsaminekut uuri teemakohast kirjandust ning pista Eestimaa suvine rikkus kas kohe pöske või talveks purki.

Foto: Toomas Kukk

EESTI LOODUS

75. aastakäik Nr 4, juuli-august 2024

Toimetuse aadress:
Baeri maja, Veski 4, 51005 Tartu
e-post eestiloodus@loodusajakiri.ee

Peatoimetaja **Toomas Kukk**
toomas.kukk@loodusajakiri.ee

Toimetaja **Katre Palo**
katre.palo@loodusajakiri.ee

Toimetaja **Piret Pappel**
piret.pappel@loodusajakiri.ee

Keeletoimetaja **Monika Salo**
monika.salo@loodusajakiri.ee

Kujundaja **Raul Kask**
raul@ww.ee

Teabegraafika: **Andrei Kupjanski**

Makett: **Martin Mileiko** (Profimeedia)

Toimetuskolleegium:
Tiit Hennoste, Jüri Kaljundi,
Toomas Kukk, Marju Kõivupuu, Ott Luuk,
Lauri Mällo, Arko Olesk, Taavi Pae,
Janika Ruusmaa, Irja Saar,
Jaanus Terasmaa, Angelika Verš

Väljaandja: MTÜ Loodusajakiri
Rävala pst 10, 15042 Tallinn
www.loodusajakiri.ee
www.facebook.com/eestiloodus

Tegevjuht **Katre Palo**
610 4105, loodusajakiri@loodusajakiri.ee

Turundusjuht **Mariliis Kesküla**
501 0119, mariliis@loodusajakiri.ee

Reklaam: **Riho Kinks**
508 6690, riho.kinks@loodusajakiri.ee

Tellimine:
www.tellimine.ee/loodusajakirjad
617 7717, tellimine@expresspost.ee

Loe veebist:
Eesti Looduse värsked artiklid leiab ka veebist www.eestiloodus.ee

© MTÜ Loodusajakiri, Eesti Loodus®, 2024

Ajakiri ilmub keskkonnainvesteeringute keskuse rahastusel

Trükitud trükikojas Printall

Trükitoode
4041 0820

ISSN 0131-5862 (trükis)
ISSN 2228-3692 (võrguväljaanne)